

**Placcaet ende ordonnantie van d'Ed. Mo. Heeren Staten
S'lants van Utrecht, aengaende het wapenen, waecken ende
monsteren van allen in- ende opgesetenen, ten platten lande
woonende**

<https://hdl.handle.net/1874/10166>

194
PLACCAET

ENDE

 zonnantie van d' Ed :

Mo : Heeren Staten S'lants van Utrecht /
aengaende het wapenen/waecken / ende monstereu
van allen In/ ende Oygeseleenen / ten
platten Lande woonende.

TOT VTRECHT,

By Salomon de Roy / ordinaris Drucker der Heeren
Staten S'lants van Utrecht, 1623.

AVRITZ, byder gratie Gods, Prince

van Oraengien, Grave van Nassau, Mœurs, Bueren,

&c. Marquis vander Vere, ende van Vlissingen,

Heere ende Baron van Breda, Dieft, &c. Stadt-

houder, Mitsgaders die Staten vanden Lande van

Vtrecht: DOEN TE WETEN, dat wy, niet meerder voor

oogen hebbende, als de conservatie ende goeden Welstant der

Stadt, Steden, ende Landen van Vtrecht, mitsgaders de behou-

denisse ende welvaert van allen goeden Inwoonderen ende Op-

gesetenen vandien, ende bevindende dat de Huyfluyden ende

Opgesetenen ten platten Lande door den voorledē geeyndich-

den *Trefves*, hare gheweeren daerop syluyden voor den selven

Trefves gestelt ende gemonstert waren, niet alleen en hebben

laten vergaen ende bederven: Nemaer oock dat hen eenige der

selver Opgesetenen daer van geheel ende t'eenemael ontbloot

ende hare geweeren vercoft hebbē: Tenderende zulcx tot groot

achterdeel ende ondiensste vandē Lande van Vtrecht. Insonder-

heyt in dese conjuncture des tijts, ende harden vorst. Waerom-

me wy, tot weder-oprichtinge der voorsz noodige goede ordre,

voorcomingen van allen schaden, swaricheden ende confusien,

die by langer uytstel vandien desen Lande van Vtrecht onver-

siens ende buyten verwacht zouden connen overcomen ende

bejegenen, goedt ende raedtsaem hadden ghevonden, deur ee-

nige onse Gecommitteerden alle de In, ende Opgesetenen ten

platten Lande weder op geweer te stellen. Ende daer van door

de Schouten vande respectie Dorpen ende Gerechten inden

Gestichte van Vtrecht ghelegen, te doen overleveren een perti-

nente Rolle, inhoudende de namen ende toenamen vanden

genen die onder hare Gerechtē geseten ende man ofte weerach-

tich waren, omme de wapenen te gebruycken. Ende bevonden

hebbende, dat deselve Rollen niet al te perfect en zijn, vermis

cenige der voorſz Schouten verſcheyden perſoonen uyt haere Rollen ghelaten ende verſweghen hebben.

S O O I S T, dat wy, willende hierinne mede naer behoren voorſien, ende voorcomen, dat dierghelijcke inconuenienten voortaan gheweert mogen werden, geordonneert ende geſtatuert hebben, Ordonneren ende ſtatuere by deſen de pointē ende articulen hier navolgende.

I.

Iden eerſten/dat peder Schout ghehouden ſal zyn Maenden Maerſchalck ofte hooft-Officier in zynen quartiere ofte bedrybe / by gheſchriſte onder zyn handt pertinentelick over te leveren alle de namen ende toenamen vanden genen die onder haren Gerechte woonen/ende man ofte weeractich zyn onme de wapenen te gebuycken/ oudt weſende achtthien Jaren/ ende daer boven / ſonder wt d'ſelbe cedullen pemandt te verſwijghen ofte ter quader trouwen wt te laten / op pene van ſectien Car. gulden te verbeuren / ende daerenboven arbitralick gecozrigeert te worden naer gelegentheyt vander ſaecke.

II.

Item ſal den Maerſchalck ofte hooft-Officier in peder quartier de voozſz cedulle in bougen voozſz pertinentelick ontfangen hebbende het meerendeel vande perſonen daer inne verbath / ofte ten minſten d'een helfte doen ſteilen op een goet gangbaer vuer ofte lontroet/ende d'ander helfte op een goede clauſtock / ten minſten lanck weſende rij ofte rij voeten / en aent eynde moeten hebben een goet gladt / ſcherp yſer / ende t'ſelbe alſoo ghedaen zijnde / ſullen daer van

van gemaect ende gestoten worden twee alleenclupden.
de Honstercollé/ waer van d'ene onder de Haerschalck/
en d'ander onder den Schout ofte Secretaris van peder
Dozp / ende een in onse Camere gelevert zullen worden.

III.

Welcke Honsteringhen ende visitatien van t'gheweer
in peder Dozp by de Haerschalck ofte hooft Officier elcx
in zijn quartier gedaen sullen werden ten minsten twee-
mael des Jaers / midts sulcx tijdelick adverterende.

IIII.

Item sullen alle In/en Opgesetenen ten platten Lande
inden gestichte van Utrecht wonende ende geleten bene-
den vijende t'sestich / ende achthien Jaren voorsz / ende
daer boven oudt wesende / by de respectieve Schouten /
Schepenen ofte hare Buermeesters in peder Dozp ofte
Gerechte gerot werden / ende ghehouden zijn ter wachte
te comen/ ende de wachte te houden/ daer ende ter plaetse
de Haerschalck/ hooft Officier / Schout ende Gerechte /
tot verlekeringe van des Dozps Inwoonderen/ goet ende
oorzbaerlick sullen bevinden.

V.

Mengaende de ghene die boven vijende t'sestich Jaren
oudt zijn/ ofte andersints niet gequalificeert omme te mo-
gen waecken/ midtsgaders alle weduwen ende diergelijc-
ke van vermogen/ d'selve sullen byden Schout/ Schepe-
nen / ende Buermeesters in peders Gerechte by kennisse

ende advijs vande Maerschalck ofte hooft Officier op be-
hoorlyck maentgelt tot vervallinghe vande dagelike on-
costē die ter saecke vande wacht zijn vallende gestelt wer-
den / ende sal van t'selve maentgelt byden voorsz Maer-
schalck / Schout en Gerechte respective vant Dorps we-
gen pertinente aentepekinge gedaen werden.

VII.

Item alle weheemische personen / die haere woonplaet-
sen inden ghestichte van Utrecht ten platten Lande sul-
len comen te nemen / sullen mede gerot worden ende ghe-
houden zijn ter tocht ofte wacht te comen met alsulck ge-
weer daer op zy gestelt souden mogen werde / sonder daer
van te blyben in gebreke / op pene ende boete hier na ghe-
specificcirt ende gestatueert.

VIII.

Item sal ten huylse van peder Schout ofte zynen Sub-
stituyt / mitsgaders ter plaetse daer de wachte des nachts
ghehouden sal werden / een Ordonnantie vande wacht
gepleckt ende opgehanghen werden / ten eynde een peder
sien ende weten mach waer naer ende in wat manieren hy
hem sal hebben te reguleren ende op wat boeten.

IX.

Item een peder sal ghehouden wesen zynen Schout /
Rotmeester / ofte Bevelhebber daer onder hy alghereets
gestelt ende gerot is / ende alsnoch gestelt ende gerot soude
mogen werden te gehoorsamen / so in tochten ende wacht-
ten

ten/als Schiltwacht te staen/ Konden te doen / ende dier
ghelijcke/op een pene van twee kar : gulden/ ende soo veel
meer als men naer exigentie vander saecke zal bevinden te
behooren.

II.

Gelijck oock een peder gehouden sal zijn die t zijn wach
te niet en is / soo haest de trommel gheroert/ de clocke ge
klopt ofte alarm gellagen werdt/hem te verboeghen ende
laten binden vooz de Schout/ zijnen Rotmeester ofte Be
velhebbers logement/ of te inder kercke ofte eenich ande
re geordonneerde plaetse/ op pene van ses kar : gulden / en
soo veel meer als inde voozgaende articule gementioneert
is.

III.

Item niemant en sal gheoorlooft zijn van zijn bestelde
plaetse ende wachte te gaen/niet jegenstaende daer alarm
ofte rumoer gebiele/ het waer dooz brandt ofte andersins
t'zy by daegh ofte by nachte/vooz ende aleeer hy daer van
gehaelt ofte ghecommandeert zal werden by eenigh Rot
meester ofte bevelhebber/dan zoo zplupden eenich onraet
bernamen/t'zy niet roepen/ trommeltoeren/ clockgellach
ofte diergelijcke/ zullé zy datelick een ofte twee van hun
ne wacht wesende/aende naeste wacht omme die te waer
schouwen / ende voozts datelick sulcx den Schout / Rot
meester / ofte Bevelhebber veradverteren / op pene van
drie Car : gulden/ by elck vandie n te verbeuren.

III.

Item een pegelick zal gehouden wesen met zulck ghe
wee

weer daer op hy gheset is ofte soude moghen werden / tee
Wonsteringen en wachten te comen wel toegerust omme
bequamelijck te mogen gebruycken / ende t'onderhouden/
sonder t'selve te mogen veranderen / dan met consent van
den Haer schalck ofte Schout / en die vanden Gerechte
ter plaetse daer hy woonende ofte geseten is / op pene van
peder reyse te verbeuren drie Car : gulden.

¶ ¶ ¶.

Item soo wie met een lontroer ofte lont busse ter wacht
te compt / sonder by hem te hebbē drie ellen lonts / een vier
rendeel pont buspoeder ende ses loodē / zal t'elcke reyse ver
beuren eene kar : gulden.

¶ ¶ ¶.

Item die met een buer roer ofte busse ter wacht compt /
t'selve sal moeten wesen goet / ganckbaer ende sterck van
stoch / ende sal t'selve alsoo moeten onderhouden werden
dat het niet en compt te faileren / ende sal de gene die soo
danighe vierbussen sal boeten / comende ter wachte ofte
rochte / insghelijc by sich moeten hebben een vierendeel
pondt buspoeder ende ses cogels als vooren.

¶ ¶ ¶ ¶.

Item niemādt en sal cen anders roer ofte busse opde
wacht mogen lossen sonder zijn consent / op pene van thie
stuyb. te verbeuren / ende men sal int trecken ofte stil staen
geen eer-schooten mogen doen / dan boven mans lengte
hooch op gelijke boeten / ende soo pemandt eenen anderē
quetste met sulck schieten / zal ghehouden wesen den ghe
quetsten t'zinen costen te doen cureren / en soode gequetste
quams

quame te oberlyden / zal den hantdadigen byde Hooge-
overichept daer over gestraft worden naer behooren ende
gelegenthept vande saecken.

¶ D.

Niemant en sal eer-schoten mogen doen / dan eerst zijn
roer inde locht beproeft hebbende in presentie van eenige
zijne Rotgesellen ofte andere / op een boete van thien stuy-
vers.

¶ D J.

Van ghelijcken en sal niemandt eer-schooten moghen
schieten met gekautwt ofte ghestampt pampier ende dier-
gelijke / dan alleenlick met een mate krupts sonder meet /
op een boete van thien stuyvers boven die Hooge-overic-
hept haer gerechtichept indien daer ongeval dooz quame.

¶ D J J.

Niemant en sal meer dan e gewoonlicke mate krupts
op zijn roer mogen setten / ende daer op geen ander looden
mogen doen / dan die daer wt ende inne moghen rollen / op
een boete van x stuyvers.

¶ D J J J.

Item die gene die op de wacht ofte tocht sullen getroc-
ken zijn / en sullen van haer bescheyden plaetse niet mogen
gaen. Waer aldaer moeten blyben soo lange zy daer bes-
cheyden zijn / ofte tot dat zy dooz eenige van hare Bevel-
hebberen / ofte Rotmeesterz van daer sullen gehaelt wer-
den /

den / sonder in eenighe herbergen ofte op andere plaetsen
te mogen gaen sitten drinken / op een boete van eene gul-
den tyeu stupers / t'elcke reyse te verbeuren.

¶ ¶.

Niemant opde geordineerde wachte zijnde / zal de loose
mogen ontfangen / dan den Rotmeester ende zijne Lants-
passaet.

¶ ¶.

Item die zijn loose vergeet / ofte niemant int versoeken
vande wacht zijn loose van hem gheeft / zal verbeuren drie
kar : guld. onvermindert t'recht vande Hooge-overicheyt
indien daer door eenich ongeval comt te ontstaen.

¶ ¶ ¶.

Item indien yemandt slapende bebonden wordt opde
Schiltwacht / zal verbeuren zijn gheweer / t'welck hy sal
mogen lossen niet een kar : gul. / onvermindert als vooren.

¶ ¶ ¶.

Item niemant en sal in wachten ofte tochten den ande-
ren eenige injurieuse woorden mogen geven ofte bloecken /
op een boete van eene kar : gulden.

¶ ¶ ¶.

Item of wt dier / ofte diergelycke oorzaken eenich on-
gemack quame / ende dat d'een of d'ander gequetst worde /
sal

sal de schuldige den gequetsten tot zijnen costen doen en-
reren/ ende boven dien voorde smerte ende verlety betalen
tot caratie vande Maerschalck / Hoofc-officier / Schout/
ofte Gerechten. Ende dit voorbehoudens t'recht vande
Heere vanden Lande,

¶ ¶ ¶ ¶ ¶

Item dat niemant hem sal verbozderen op zijn wacht
ofte tocht zijnde/ eenich houtwerck, rylwerck van dyckē/
huplen/ ofte eenich geboomte te beroben/ ofte eenich hout/
stroot/riet/ ruypen/ ofte anders te nemen of te bzyken omme
te verbyanden/ ofte wt moet willicheyt yemant te bescha-
digen/ op een pene van ses kar; gulden / boven de refusie
vande geleden schade aen de gheinteresseerde partyen / en
behoudelick de hoocheyt als boven,

¶ ¶ ¶

Itē waer eenich ontraet valt/ daer sal d'selve wacht ofte
tocht daer sulczoude moghen wesen/ dat eick/ t'zy met op
de trommel alarm te slaen/ de clocke te kleppen / niet buer
teeckenen ofte te hoop roepen daer van teecken doen / op
datmen daer op aencomen mach omme hemlyden te se-
coureren / op pene van arbitrale correctie naer eygentie
vander saecke.

¶ ¶ ¶

Soo verre yemant metter woon quame te vertrecken/
ofte te overlyden ende dat daer dooz oft andere oozsak. n
eenighe Rotten quamen te verminderen / soo sullen den
Schout ende Gerechten van sodanige plaetsen daer sulcx
valt nade gelegentheyt des tyts met advijs vande Maer-

schalek die plaetsen weder verbullen / ofte de Kotten van
vooren aen vermaecken/waer op die Schouten ende Ges-
rechten goede toetsicht zullen nemen/sonder dat yemandt
daer teghens sal moghen opposeren / op een boete van ses
kar : gulden.

¶ ¶ ¶ ¶.

Niemant wie hy zy/ en sal vande wacht ofte tocht mo-
ghen achter blyven/ten ware hy noodtsaecken van siecte/
ofte van huys wesende / in welcken gevalle den absenten
gehouden sal zijn een vroom man in zijn plaetse te stellen
met soodanich gheweer / als daer hy op ghestelt is / op
een boete van een kar : gulden.

¶ ¶ ¶ ¶.

Item zo wie een roer opde wacht lost t'sabonts na dat
de wacht sal gestelt zijn / tot datse weder afgaet/ ten ware
hy ontraet ende dat de noodt sulcx vereyschte / sal verbeu-
ren ses kar : gulden / ende voorts byde Hooge-overheyt
arbitralick gecorrigiert werden/ naer ghelegentheyt der
saecken.

¶ ¶ ¶.

Soe yemant t'zy dooz d'zonckenschap / moettwille/ ofte
anderfins/den onverlaet op de wacht stelt/ sal verbeuren
ses kar : gulden boven arbitrale correctie als vooren.

¶ ¶ ¶.

Item zoo wie den anderen op de wacht ofte tocht slaet/
ofte geweer treckt zal verbeuren drie kar : gulden/ boven
de

de gewoonlycke boeten van de Maerschalck / ende arbitrale correctie / naer gelegentheydt vander saecke.

¶ ¶ ¶.

Item oft zaecke waere dat by eenighe Soldaten / Wybuyters / Dagabunden / Bedelaers / ofte eenige andere / wie tselve zoude mogen zyn / yemant vande huyfluyden eenige forse / ghewelt / overlact / ofte eenige schade aen lijf ofte goet aenghedaen werde / zullen in zulcken ghevalie de Schouten / Gerechten / Rotmeesters / ende haere Rotghesellen alle moghelicke neersticheyt doen omme deselve quaetdoenders ghevanclick te krijgen ende te leveren in handen vande Hooge-overicheyt ofte hare Officieren omme gecorrigeert te werden na exigentie vande zaecke / ende of het ghebeurde dat sodanighe moetwillige quaetdoenders hen ter weere stelden / sulcx dat de huyfluyden hen souden moeten verweeren / ende daer over eenige derselver Soldaten / Wybuyters / Dagabunden / Bedelaers / ofte anderen gequetst / geschooten / ofte dootd gheslaghen wordē / so en zal daer over geen wzaecke / verhael of recht gedaen werden.

¶ ¶ ¶.

Item zoo verre de Schouten / Rotmeesters / Bevelhebbers / ende andere Oversten vande wachten op hare tochten ofte Ronden overvallen worden van eenige geboecte / Soldaten ofte anderē / zullen alle die huyfluyden die sulcx sien ofte vernemen / hen darellick moeten assisteren en helpen ontfetten / op een boete van thien kar : gulden / ende correctie naer gelegentheydt der sake.

B 3

Item

¶¶¶¶.

Item zoo wanneer die Schouten / Rotmeesters / ofte
 Bewelhebers gewaer worden datter in eenige Naebt-
 righe Dorpen onraet is / ende dat zy assistentie van doen
 hebben / sullen die Rotmeesters ende Bewelhebers die
 byhen Schout ende Gerecht daer toe ghecommandeert
 sullen worden / haer dadelick met hunnen Rotghesellen
 hebben te verbougen tot assistentie vande selve hare Na-
 bueren ende zoo wie onwillich is ofte in gebreecke blijft /
 zal verbeuren thien kar: gulden / ende woorts gecorrigiert
 worden naer gelegentheyt van saecken.

¶¶¶¶¶.

Woorts of het ghebeurde dat yemandt zoo binnen als
 buytens Dorps / daer hy by zijne Officiers gecommandeert
 ofte gebracht wert / van zyn tegenpartye t'zy van Lant-
 lopers / geweldenaers / overlasteren t'n dier gelijcke gequetst
 worde / zoo sal den ghequetsten tot costen ende lasten vanc
 Gerechte ofte Dorpe daer zuler geschiet es / weder ghecu-
 reert / ende zo veel doenlick is / genesen werden.

¶¶¶¶.

Item dat alle wachten haer cluyder schiltwachten sullen
 wtsetten byten haer cluyder wacht-huyfen die gehouden
 zyn sullen draencómende Ronden staende te houden / ende
 den Corporael / ofte Rotmeester vande selve wacht wt te
 roepen / die dan dadelick sal wtcomen ende het woort
 ofte loose de Ronde sal afnemen / op een boete van xxx stuy-
 vers.

¶¶¶¶¶.

Item niemant en sal binnen besetter wacht eenich loos

alarm/ t'zj wt jockerye ofte byberpe/ ofte anders mogen
maken op duiken/ velden/ in huplen/ ofte elders/ t'zj mee
vuerlicht/ buspoeder/ vuertijlen/ ofte diergelycke/ op pene
van ses kar: gulden ende arbitrale coꝛrectie.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶.

Item dat de Schouten en Gerechten van peder Doꝛp
midelgaders de Kotmeesters ende Bevelhebers vander
wachte t'allen tijden ende uren by daghe en nachte sullen
mogen visiteren ende doen visiteren alle herbergen/ hup-
sen/ bergen ende schuyzen/ omme te sien wat personen dat
aldaer zouden mogen logerē/ en zo wie yemant mislaecke
dat naemaels bevonden worde/ ofte de visitatie weygert
ofte belet/ sal daer ober arbitralick gecozrigeert werden.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶.

Voorts en zal niemant wie hy doock zj/ geen bevel van-
de wacht hebbende/ yemandt op ofte over zijne wachters
ofte tochten moghen bespotten/ ofte pedt commanderen/
ofte hem de wacht bemoeven/ dan sullen den Schout/
Kotmeesteren/ en Bevelhebers vande wacht daer mede
laten bewerden/ op een boete van xxx stuyvers.

¶ ¶ ¶ ¶.

Mer zoo yemant yet heeft aen te dienen/ dat hy sulcx
den Schout/ Kotmeester/ ofte Bevelhebber met beleeft-
heyt en geschietheyt sal aendienē/ omme alsdan by hem-
suyden daerinne geremedicert ende gedaente werden/ als
suyden tot wellant bevinden zullen te behooren.

¶ II.

Item peder Cozpozael ofte Kotmeester zal gehouden zijn aen zijnen Schout aen te brengen ende nomineren de rebellen ende moetwilligen onder zijn Kot wesende/ende wat boeten zy zouden moghen comen te verbeuren / ende om wat oorzaecken t'welck deselve Schouten mede den Maerschalck van haer quartier zullen aenbrengen / op pene van te vervallen in deselve boeten.

¶ III.

Ende zullen alle boeten opgheteykent werden byden Schout ende Secretaris met kennisse vanden Gerechte/ welke boete den Gerechtshode met penale executie aende overtreders zal mogen executeren en verhalen / midts daer van doende reekeninghe vooz den Gerechte daer onder de boeten gevallen zijn/ende dat ten overstaen vanden Maerschalck.

¶ IIII.

Item alle herbergiers ende herbergiersters zullen gehouden wesen aende naeste wacht van hare plaetsen aen te brengen/ende op te doen teyckenen die namen ende toenames van allen byzendingen ende byptenlanders die tot haerlypder Hupsinghe logeren ende vernachten willen / op een boete van drie kar: gulden op elck persoon te verbeuren.

¶ V.

Ende oft gebeurde dat in toecomende tijde/ over t'gene vooz staet eenighe dupsterheyt verrese / ofte swaricheyt
gemo-

gemobeert werde: Soo hebben wy d'extensie / amplias-
tie, restrictie / correctie / ende naerder verclaringhe van-
den gereferbeert / ende behouden / aen ons / ofte onse Ge-
deputeerden omme in zulcken ghevalle daerinnen gedaen
te worden / zuler wy / ofte hare E. na ghelegentheit van-
der saecke zullen bevinden te behooren. Onbieden da-
romme den Preziderende en Raden l' Hoofs van Vrecht
desen allomme te doen publiceren daermen ghewoon is
publicatie te doen. Ordonnrende den selven / midtsga-
ders allen den Maerschalcken / Bailliuwen / Drostten /
Officieren / ende Justicieren der Stadt / Steden en Lan-
den van Vrecht, ende allen den genen die dese zoude mo-
gen aengaen / hewluyden respective / daer naer te regule-
ren: Want wy zulcx ten meesten dienste / welstant ende
versekeringe Slants van Vrecht in desen tegenwoordi-
gen tijde noodigh / nut ende raedtsaem hebben bevonden.

Gegeven t' Vrecht / den xvij^{den} Decemb^{ris} 1623.
Was geparapheert A. Ploos, v^{er}.

Onder stont:

Ter Ordonnantie van mijne
voornoemde Heeren die Staten.

Onderteeckent /

Ant: van Hilten.